

Keuzen bij de fokkerij van rashonden, een afweging van belangen.

ir. Ed.J.Gubbels,
oktober 2000.

Inleiding

Bij de fokkerij van rashonden hebben we altijd stilzwijgend aangenomen, dat het fokkerijbeleid uitsluitend een zaak van de fokkers was. Immers, elke rasvereniging heeft in haar statuten opgenomen, dat het behouden en het verbeteren van het ras de basisdoelstellingen zijn. Deze doelstellingen lijken helder, ze werden en worden door vrijwel iedereen onderschreven en het was alleen nog maar een kwestie van uitvoeren.

Bekijken we onze doelstellingen wat kritischer, dan blijken er toch nog wat vragen te zijn. Wat bedoelen we eigenlijk met "behouden"? Wat willen we behouden? Is dat de uiterlijke verschijningsvorm, het exterieur, van het ras? Of gaat het ook om het voor het ras typische gedrag, de eigenheid van het ras? En zijn er dan ook kenmerken bij sommige rassen, die we maar liever niet behouden?

En daarmee komen we bij "verbeteren". Verbeteren betekent "beter maken dan het was", veranderen in een richting (naar een toestand) die we beter vinden. Maar wie is in dit geval "we"? Zijn dat de fokkers? Misschien wel de keurmeesters? Zijn dat sommigen van ons of zijn we dat allemaal? Was er eigenlijk wel wat te verbeteren? We moeten aannemen, dat er in de beginfase van onze stamboekfokkerij alle aanleiding was tot enige verbetering. De meeste rassen waren ontstaan als groepen "min of meer op elkaar lijkende honden" en wat meer homogeniteit kon geen kwaad. Maar hoe ver moeten (kunnen) we gaan met dat verbeteren van het exterieur? Zijn daar criteria of grenzen voor aan te geven?

En hoe verhoudt zich dat tot de "kenmerken" gezondheid en gedrag? Welk deel van onze selectieruimte moeten we daaraan besteden? En hoe definiëren we een goede gezondheid en een goed gedrag? Is dat alleen maar een kwestie van niet-ziek en niet-afwijkend? Waar het om het exterieur gaat kunnen we denken in termen van mooi, mooier, mooist. Dat kunnen we meten (vergelijken). Over gezond, gezonder, gezondst hoor je nooit, dat kunnen we ook helemaal niet meten. Terwijl ons voor het gedrag al helemaal de woorden ontbreken om te onderscheiden tussen goed, beter en best.

Kortom, het zou zeer wenselijk zijn als we eens zouden proberen heldere criteria vast te stellen zodat we de doelen "behouden" en "verbeteren" een voor iedereen begrijpelijke en door iedereen geaccepteerde inhoud geven. We zijn toe aan de formulering van een zo concreet mogelijk "fokdoel".

Wensen en eisen van belanghebbende partijen

Hoe we het ook wenden of keren, het zijn de fokkers die de kwaliteit van volgende generaties rashonden bepalen. Ze stellen hun prioriteiten in de selectie, ze besluiten over de inzet van fokteven en maken hun keuzen ten aanzien van de daarbij te gebruiken reuen. De opgetelde keuzen en prioriteitsstellingen van alle fokkers samen, maken wat "men" (de maatschappij) ziet als "het ras". En vervolgens is er geen ontkomen aan, de gezamenlijke fokkers worden aangesproken op alle positieve en negatieve uitingen van hun ras.

Dat lijkt heel terecht. We moeten daar wèl bij aantekenen, dat er nogal grote verschillen (kunnen) zijn in de wijze waarop individuele fokkers omgaan met de invulling die zij geven aan het behouden en het verbeteren. En natuurlijk, er zijn ook eigenaren (puppykopers), die het

meest negatieve in hun hond naar boven weten te brengen. Desondanks, elke hond van een bepaald ras werd gefokt door een fokker van dat ras en werd door die fokker overgedragen aan de maatschappij (in de persoon van de puppykoper).

Bekijken we die positieve en negatieve uitingen van een ras wat nauwkeuriger, dan blijkt dat ook de begrippen “positief” en “negatief” niet voor iedereen dezelfde inhoud hebben. Verschillende belanghebbenden, elk vanuit hun eigen optiek, hebben een eigen opvatting over wat belangrijk, gewenst of nuttig is (positief) en over wat ongewenst of zelfs schadelijk is (negatief). We kunnen die belanghebbenden eens langslopen en proberen na te gaan welke verwachtingen zij zouden kunnen hebben van de resultaten van ons fokbeleid.

We zouden onze honden geen recht doen, als we niet eerst zouden kijken naar de **belangen van de hond**. Een hond, net als elk ander levend wezen, heeft een onvervreemdbaar recht op een leven zonder pijn, angst, stress of andere vormen van gebrek aan welzijn. De praktijk van het leven heeft ons geleerd, dat dit ideaal niet altijd helemaal haalbaar is. Daar moeten we mee leren leven. We kunnen wèl in ons fok- en selectiebeleid keuzen maken, die de beste kansen bieden op het grootst mogelijke welzijn voor de honden die worden geboren. Om die keuzen te kunnen maken zullen we, als gezamenlijke fokkers van een ras, afspraken moeten maken. Daarmee komen we bij het beheer van het ras (de populatie). Door de prioriteiten die we stellen in ons selectiebeleid en door de wijze waarop we onze fokdieren inzetten, kunnen we grote invloed uitoefenen op welzijnsrisico's die individuele dieren in volgende generaties lopen. Dat past overigens helemaal in de eerste doelstelling van elke rasvereniging: het behouden van het ras.

Om onze rassen op langere termijn te behouden, zullen we elke generatie opnieuw een zo goed mogelijke steekproef uit het erfelijke materiaal van dat ras moeten doorgeven naar de volgende generatie. In de praktijk betekent dat, dat we een voldoende groot aantal fokdieren moeten inzetten dat afkomstig is van zoveel mogelijk verschillende herkomsten (lijnen) binnen het ras.

Indien we een te klein aantal dieren inzetten als fokdier, en bovendien een deel van die fokdieren overmatig gebruiken, zal de mate van inteelt in die populatie meer toenemen dan noodzakelijk (aanvaardbaar) is. Dat heeft twee nadelige consequenties. Allereerst verliezen we daarmee een deel van de erfelijke variatie van het ras waardoor de vitaliteit van de populatie afneemt en de dieren in de opeenvolgende generaties “zwakker” worden. Ze krijgen in toenemende mate gezondheids- en gedragsproblemen en dus meer welzijnsproblemen. Daarnaast zullen de schadelijke genen van de veelgebruikte voorouders overmatig worden verspreid waardoor we explosieve uitbraken van erfelijke defecten krijgen (we komen daar later op terug). Beide ontwikkelingen vinden hun vertaling in verminderd welzijn van de individuen in die populatie.

De **belangen van de puppykoper** (de eigenaar, de “consument”) gaan een rol spelen, zodra deze besluit een hond van een bepaald ras aan te schaffen. De aankomende eigenaar kiest voor een ras omdat hij gecharmeerd is van het type hond, soms van het typische karakter van het ras. In een enkel geval komen we een puppykoper tegen die vooral hoge verwachtingen heeft van de bijdrage aan zijn status, die het hebben van een hond van dit heel bijzondere ras oplevert. De aankomende eigenaar begint met verwachtingen die meestal wèl en soms niet worden waargemaakt. Waar de eigenaar teleurgesteld wordt, kunnen we in individuele gevallen meestal niet eenduidig onderscheiden tussen “in de baas” en “in de hond” gelegen oorzaken. Soms zullen er duidelijk aanwijsbare tekorten in de hond aanwezig zijn, in ander gevallen veroorzaken gebreken en tekortkomingen van de eigenaar de teleurstelling, al was het maar omdat hij met een verkeerd verwachtingspatroon aan een hond van dat ras begon.

We kunnen wel in het algemeen een beeld schetsen van de belangen, die eigenaren hebben. Mensen kopen een hond om daar een hondenleven lang een goede kameraad en een

aangename huisgenoot aan te hebben. Ook eigenaren, net als honden, hebben het onvervreembare recht op een leven zonder pijn, angst, stress of andere vormen van gebrek aan welzijn. En ook voor hen, zo leert de praktijk van het leven, is dit ideaal niet altijd helemaal haalbaar. Ook niet in de relatie met hun honden en ook daar moeten we mee leren leven.

Er zijn echter wel mogelijkheden om de kans op gebrek aan welzijn voor eigenaren (en hun honden) tot een aanvaardbaar minimum te beperken. Dat kunnen we, door in onze selectie en ons fokkerijbeleid de accenten te leggen bij die aspecten, die het meest van invloed zijn op de kwaliteit van de relatie tussen de eigenaar en zijn hond. Het gaat daarbij om de kenmerken "gezondheid" en "gedrag". Het gaat om die gebieden waarin we eigenlijk erg veel moeite hebben om aan te geven wat we nu precies wèl willen. Wat we niet willen is heel duidelijk, we willen geen honden met een zodanig gebrek aan welzijn, dat daardoor vervolgens gebrek aan welzijn bij de eigenaar ontstaat.

Er is, waar het gaat om de belangen van de eigenaar, nog een andere aspect. We willen eigenlijk zelfs geen honden, die zodanig barsten van onstuitbare levenslust (en dus van welzijn) dat ze bijna onbestuurbaar zijn en vervolgens hun baas tot aan de grenzen van de wanhoop brengen, waarmee zijn welzijn stevig wordt geschaad.

Wat moeilijker ligt het, wanneer we een beeld proberen te vormen van de **belangen van de maatschappij**. Eigenlijk bestaat "de maatschappij" niet. Er is veel meer sprake van een verzameling individuen, deels met een positieve kijk op honden (kynologen en de in honden geïnteresseerden daaromheen), deels neutraal ten opzichte van honden (zeker als ze geen overlast van die honden ondervinden) en voor een klein deel met een hartgrondige hekel aan honden (al dan niet veroorzaakt door traumatische ervaringen met honden in het verleden). En al die mensen, met hun eigen beleving van honden, hebben hun eigen onvervreembare recht op welzijn. Daarbij mag het niet zo zijn dat de prijs van de rechten van de een, door de ander moet worden betaald. Er is behoefte aan het vinden van een modus, een compromis. Daarbij geldt ook, dat vooral de mensen die neutraal of negatief tegenover honden staan, in belangrijke mate de door de maatschappij aan honden te stellen eisen bepalen. Vast staat, dat de maatschappij geen (over)last mag hebben van de honden die wij fokken en houden. Maar ook de begrippen last en overlast worden zeer bepaald door de belevingswereld van de degene, die met onze honden te maken krijgt. Het is niet goed mogelijk daarvoor handzame criteria vast te stellen. We kunnen ons slechts richten op de regels die wij als mensen onderling hanteren wanneer we proberen "sociaal" te zijn, wanneer we proberen in harmonie met de mensen in onze omgeving te leven.

Waar het onze honden betreft komen we op de eerste plaats terecht bij de rol van de eigenaar. De eigenaar zal op zodanige wijze met zijn hond moeten omgaan, dat die hond een geaccepteerde plaats in de maatschappij vindt. Dat geldt voor iedere eigenaar afzonderlijk, dat geldt ook voor de groep eigenaren als geheel. Wie met zijn hond in conflict komt met de maatschappij (misschien wel: wie problemen veroorzaakt) doet niet alleen schade aan zijn omgeving en aan zichzelf, hij doet ook schade aan het beeld dat de omgeving van het ras heeft en uiteindelijk ook aan het beeld dat de maatschappij van honden heeft.

Natuurlijk ligt er ook een verantwoordelijkheid bij de fokker voor de rol van de hond in de maatschappij. We weten dat gedrag een erfelijke basis heeft en dat we middels selectie daar invloed op kunnen uitoefenen. Daar waar honden gedragingen vertonen, waarmee de belangen van anderen worden geschaad, zullen we in ons fok- en selectiebeleid moeten bijsturen.

In de achterliggende jaren hebben we pijnlijk moeten ervaren dat een aantal honden, vanwege agressie en bijtgedrag, in conflict kwam met de maatschappij. In enkele situaties met afschuwelijke gevolgen. Voor een deel ligt de verantwoordelijkheid voor dit soort problemen bij eigenaren, die er onvoldoende in slaagden hun honden binnen de sociale kaders van onze maatschappij te laten functioneren. Voor een ander deel moeten we hier de fokkers op aanspreken, die in hun selectie- en fokkerijbeleid minder aandacht besteedden aan deze

gedragsaspecten, dan blijkt de bittere realiteit noodzakelijk was. En ook hier zien we hoe ver de verantwoordelijkheid van het individu in de kynologie reikt: één vreselijk incident, veroorzaakt door een hond van een bepaald ras, is in de beoordeling door de maatschappij voldoende om alle vertegenwoordigers van dat ras op de zwarte lijst te zetten. Aan dat oordeel kunnen de overige (soms vele duizenden) sociale, trouwe en betrouwbare honden van dat ras, niets meer veranderen.

Nadat we de belangen van de andere partijen de revue hebben laten passeren, komen we toe aan de **belangen van de fokker**. De fokkers zijn degenen die daadwerkelijk inhoud geven aan het streven naar behoud van het ras. Zij zijn degenen, die ervoor waken dat het typische uiterlijk en het typische karakter van het ras (de eigenheid van het ras) voor de toekomst behouden blijven. Zij zetten zich in voor het behoud van een stukje van de menselijke cultuurgeschiedenis. Zij zijn ook degenen die in hun honden de basiskenmerken moeten verankeren zodat aan de wensen en eisen van alle belanghebbenden kan worden voldaan. Daarbij komt dat zij zelf ook nog een paar wensen hebben. Fokkers willen hun ras niet alleen maar behouden, ze willen het ook verbeteren. Het is voor hen een erezaak om de mooiste of de beste, maar in ieder geval de meest rastypische honden te fokken. Voor een groot deel van de honden staat in dit streven het exterieur centraal, voor een kleiner deel gaat het op de eerste plaats om de werkeigenschappen. De resultaten van de fokkerij worden gemeten en vergeleken op tentoonstellingen of in werkproeven en de uitkomsten daarvan leveren de motivatie en inspiratie om verder te verbeteren.

Uiteraard komt dit streven naar de mooiste of de beste boven op de eis, die ook de fokker stelt, dat de honden een goede gezondheid en een goed (sociaal) gedrag moeten hebben. Alleen, zoals we al zagen, we hebben daar een probleem: gezondheid en sociaal gedrag laten zich niet meten op een wijze zodat we onze honden kunnen ranken van uitmuntend via goed naar matig of slecht. We kunnen hooguit aantoonbaar "slechte" of "foute" honden uitsluiten voor de fokkerij. We kunnen natuurlijk wel aspecten van gezondheid en gedrag meten en zelfs op basis daarvan kiezen tussen goed en beter. Maar we blijven met het probleem zitten dat "een hond zonder heupdysplasie" nog steeds niet hetzelfde is als "een gezonde hond" en dat evenzeer "een hond zonder dominantie-agressie" ook niet hetzelfde is als "een hond met een goed sociaal gedrag". Daarmee komt de fokker in een ongemakkelijke positie die nogal bedreigend is voor zijn (onvervreemdbaar) recht op welzijn. Hij zal in zijn fokkerijbeleid maatregelen willen (en ook moeten) opnemen om de gezondheid en het gedrag van zijn honden in positieve zin te beïnvloeden, terwijl hij van de andere belanghebbenden eigenlijk alleen maar informatie krijgt over wat er allemaal niet moet.

Fokdoel en fokkerijbeleid

Als we aan alle wensen en eisen, die in het voorgaande aan de orde kwamen, tegemoet willen komen, zullen we daarin enige ordening moeten brengen. Gelukkig komen die wensen en eisen van de verschillende belanghebbenden in grote lijnen overeen. Op de weinige punten waar sprake is van (schijnbare) tegenstellingen of van andere zwaartepunten in de belangen, moet daarover in redelijkheid een compromis te bereiken zijn. We gaan daar in deze uiteenzetting niet verder op in.

Bij de formulering van ons fokdoel ligt het voor de hand uit te gaan van de basisdoelstellingen die voor elk hondenras gelden: we willen behouden en verbeteren. We dienen daarbij aan te tekenen, dat in deze doelstellingen een strijdigheid schuilt. We kunnen die slechts omzeilen door goed af te spreken wat we willen behouden en welke aspecten we willen verbeteren (veranderen). Daarbij zal de discussie zich ongetwijfeld toespitsen op de vraag welke kenmerken als "rastypisch" moeten worden gezien en welke kenmerken mogen (moeten) worden veranderd. Daarbij zal bij een aantal rassen zeker ook de vraag aan de orde komen in hoeverre het typische ras-eigen gedrag (de eigenheid) aanvaardbaar is in de huidige maatschappelijke context.

Behouden

Als we een populatie willen behouden, we gaven dat in het voorgaande al aan, stelt dat eisen aan de steekproef van erfelijk materiaal die we van de ene naar de volgende generatie meenemen. Die steekproef moet representatief zijn: ze moet zo groot en zo divers zijn, dat we in redelijkheid mogen aannemen, dat daarin de erfelijke variatie van de oudergeneratie is vertegenwoordigd. Vervolgens moeten we de dieren in die representatieve steekproef (de gekozen fokdieren) een gelijke kans geven om hun erfelijke materiaal door te geven aan de volgende generatie. Te vaak zien we, met name bij reuen, dat er wel genoeg dieren als fokdier worden aangewezen, dat echter een groot deel daarvan niet of nauwelijks wordt gebruikt terwijl een beperkte groep de helft of meer van de nakomelingschap in de volgende generatie levert. We ontkomen dus niet aan een beperking van de inzet van fokdieren om zodoende de bijdrage van alle fokdieren aan de volgende generatie veilig te stellen.

Nadat we deze handelswijze als uitgangspunt hebben gekozen, komt natuurlijk onmiddellijk de vraag hoe dat dan moet met onze selectie. Hoe we de criteria daarvoor ook kiezen, er blijven altijd redenen om te selecteren. Al was het maar om te vermijden dat ons ras langzaam maar zeker wegdrijft van het typische exterieur- en gedragsbeeld van het ras, waar het allemaal om begonnen was.

In de huidige praktijk van de rashondenfokkerij wordt "**positieve selectie**" toegepast. We kiezen de beste honden van het ras en zetten die in als fokdier. Dat betekent, dat we een heel selectieve steekproef uit de oudergeneratie nemen, we gebruiken alleen de beste paar procent van de populatie en sluiten negentig procent of meer uit. Die groep fokdieren zal in veel gevallen onderling nauw verwant zijn en vormt vrijwel zeker geen goede afspiegeling van het erfelijke materiaal dat bij de oudergeneratie aanwezig was. Per generatie gaat daardoor een deel van het erfelijke materiaal van het ras verloren en met het vorderen van de generaties gaan we de nadelige gevolgen daarvan in toenemende mate merken.

We hebben in principe twee manieren om dat anders aan te pakken. We zouden over kunnen schakelen op "**negatieve selectie**" en wijzen vervolgens binnen de overblijvende groep dieren de fokdieren aan (uiteraard weer een representatieve steekproef). Bij negatieve selectie beoordelen we zoveel mogelijk dieren en sluiten de dieren uit, die op grond van duidelijk gedefinieerde criteria buiten het rasbeeld vallen. We sluiten een paar procent uit en houden negentig procent of meer over waarbinnen we onze representatieve steekproef van fokdieren kiezen.

Bij rassen, die vanwege hun (genetisch) beperkte omvang grote (welzijns)risico's lopen, moeten we andersom te werk gaan. We mogen daar geen herkomsten (lijnen) verliezen en zijn dus genoodzaakt om uit elke "familie" fokdieren aan te houden. We passen daar "**familieselectie**" toe. Bij familieselectie ligt de eerste prioriteit bij het verkrijgen van een representatieve steekproef. We kiezen de beste dieren binnen de beschikbare families, ook als die dieren niet helemaal aan onze eisen voldoen. We zullen dus af en toe (soms zelfs vaak) concessies moeten doen aan onze selectiecriteria.

Verbeteren

We hebben nu een beeld van de randvoorwaarden waaraan we moeten voldoen om onze rashondenpopulaties te behouden. We weten verder hoe we, vanuit het streven naar behoud, met selectie moeten omgaan. Blijft nog het belangrijke punt vast te stellen hoe we tegemoet zullen komen aan de wensen en eisen van alle belanghebbenden. Anders geformuleerd: op welke criteria zullen we selecteren en hoeveel van onze selectieruimte willen we aan elk van die criteria besteden?

Bij de bespreking van de belangen zagen we dat recht op welzijn het centrale thema is voor alle betrokken partijen. "Welzijn" is echter weer zo'n begrip waar we weinig mee kunnen. We kunnen het niet zodanig meten, dat we er een fokkerijbeleid op kunnen baseren. We zijn dus

aangewezen op een indirecte benadering waarbij we ons bij elk te beselecteren kenmerk moeten afvragen, in hoeverre het welzijn van de betrokken partijen dreigt te worden geschaad. We zullen een poging doen, voor de thema's gezondheid, gedrag en exterieur aan te geven in hoeverre tekortkomingen daarin van belang zijn voor welzijn.

De **gezondheid** van de honden die wij fokken is van cruciaal belang, zowel voor de honden als voor hun eigenaren. Het spreekt voor zich, dat er gradaties zijn in de mate waarin het welzijn van honden en/of eigenaren wordt beperkt, afhankelijk van de mate waarin de gezondheidsstoornissen pijn, last en ongemak veroorzaken.

Gezondheid, als totaal fenomeen, kunnen we niet meten. We zullen per afwijking of stoornis op zoek moeten gaan naar de meetmethoden die de meeste informatie verschaffen over de erfelijke status van het individu om vervolgens te selecteren op basis van wèl of niet "aantoonbaar erfelijk belast", in het gunstigste geval op basis van meer of minder "aantoonbaar erfelijk belast". Daarbij zullen we een inschatting moeten maken van het welzijnsverminderende gewicht van de afwijking ten opzichte van alle andere kenmerken waarop we willen selecteren om te kunnen kiezen, hoeveel van onze selectieruimte we aan die afwijking zullen besteden.

Moeilijker wordt het wanneer we te maken krijgen met dat vage begrip "vitaliteitsverlies". Op het niveau van individuele honden kunnen we nauwelijks vaststellen in hoeverre er sprake is van vitaliteitsverlies. Voor de populatie als geheel kunnen we dat wèl, we kunnen daarvoor criteria gebruiken zoals "de levensverwachting" en "het percentage dieren dat met gezondheidsstoornissen te maken krijgt". We kunnen deze gegevens zelfs verwerken tot fokwaardeschattingen waarmee we een schatting krijgen voor de "erfelijke waarde" van het individu. Dit vereist echter, behalve de beschikbaarheid van de methoden en technieken, de loyale medewerking van alle betrokkenen, fokkers en eigenaren.

Uit een oogpunt van selectie (beselecteerbaarheid) verkeren we met het **sociale gedrag** van onze honden in een positie, die vergelijkbaar is met de voorgaande. Elke eigenaar krijgt elke dag opnieuw te maken met het sociale gedrag (het communicatiemiddel) van zijn hond. Tekortkomingen daarin veroorzaken welzijnsvermindering, niet alleen voor de eigenaar, ook voor de hond en soms zelfs voor de omgeving (de maatschappij). En ook gedrag, als totaal fenomeen, kunnen we niet meten. We zullen ook hier per afwijking of stoornis op zoek moeten gaan naar de meetmethoden die de meeste informatie verschaffen over de erfelijke status van het individu om vervolgens te kunnen selecteren. En ook hier weer zullen we een inschatting moeten maken van het welzijnsverminderende gewicht van de afwijking ten opzichte van alle andere kenmerken waarop we willen selecteren om de plaats van de kenmerken in ons selectieprogramma te bepalen. Daarbij geldt natuurlijk, dat de belangen van degenen die onvrijwillig met de negatieve effecten van dat gedrag worden geconfronteerd, bijzonder zwaar wegen.

Voor gedrag kennen we uitingen van vitaliteitsverlies in de vorm van angst en nervositeit. Het zijn de signalen waaruit blijkt dat de hond niet opgewassen is tegen de omgevingsprikkels waarmee hij in zijn leven wordt geconfronteerd. Op het niveau van het individu kunnen we daar weinig mee. We kunnen meestal niet onderscheiden of een hond het slachtoffer is van een gebrekkige socialisatie tijdens de nestperiode of dat zijn erfelijke aanleg tekort schiet. Op populatieniveau ligt dat duidelijker, we zien bij een aantal lijnen en rassen een toenemend percentage van honden met dit soort gedragingen. En ook hier zouden we met behulp van fokwaardeschattingen aan verbeteringen kunnen werken. Echter ook hier vergt dit de loyale medewerking van alle directbetrokkenen.

Een punt, dat hier extra aandacht verdient, is de eigenheid van het ras. Elk ras heeft zijn eigen typische gedragsbeeld dat meer of minder afwijkt van dat van een "doorsnee-hond". Voor rassen, die gedragsaspecten kennen waarmee ze in conflict kunnen komen met de maatschappij, zullen we de vraag moeten beantwoorden, hoe we hiermee om willen gaan in termen van behouden en verbeteren. Zodra een gedragsaspect de grens van de maatschappelijke aanvaardbaarheid zelfs maar dreigt te benaderen, zal aan een dergelijk kenmerk de hoogste prioriteit in het selectiebeleid moeten worden toegekend. Problematisch daarbij is, dat een belangrijk deel van deze maatschappelijke conflicten zijn oorzaak vindt in de

wijze waarop de betreffende eigenaren met hun honden omgaan. Daar is, foktechnisch gezien, geen kruid tegen gewassen.

Voor het werkgedrag beschikken we bij een aantal rassen over meetmethoden (werkproeven) die het mogelijk maken effectief te selecteren. De beperking van die methoden is, dat de meeste daarvan slechts zijdelings raken aan de welzijnsproblematiek zoals in het voorgaande besproken. Ze zijn uiteraard wel van het grootste belang om de eigenheid van die rassen te behouden.

Bij de fokkerij van rashonden is de selectie op **exterieur** altijd van groot belang geweest. Dat zal ook altijd zo blijven omdat in het uiterlijk van de hond een belangrijk deel (zo niet, het belangrijkste deel) van de identiteit van een ras is verankerd. In het licht van ons huidig inzicht in de situatie van onze rassen en tegen de achtergrond van de welzijnsrechten van alle belanghebbenden, moeten we ons afvragen welk deel van de selectieruimte we beschikbaar zouden willen (kunnen) maken om een volgende, hogere, graad van uiterlijke schoonheid te bereiken. Het is daarbij overigens belangrijk te bedenken dat, voor honden, schoonheid geen enkele positieve bijdrage levert aan welzijn. Voor sommige mensen ligt dat anders, niet alleen waar het hun eigen "good-looks" betreft, ook waar het de uiterlijke schoonheid van hun honden betreft. De navolgende overwegingen geven de kaders voor de ruimte waarbinnen zich de selectie op schoonheid af zou moeten spelen.

Daar waar we selecteren op exterieur, zonder dat daarbij nadelige effecten optreden in de vorm van welzijnsverlies bij honden of andere belanghebbenden, is dat volkomen gerechtvaardigd. Er moet natuurlijk wel aan een aantal randvoorwaarden zijn voldaan. Op de eerste plaats mag dat niet ten koste gaan van de basisdoelstelling "behouden". Er moet bovendien voldoende "ruimte" zijn in het selectieprogramma. Anders geformuleerd: het kan niet zo zijn dat selectie op schoonheid ten koste gaat van de prioriteiten in het selectieprogramma, waarbij welzijn in het geding is.

Zodra de selectie op exterieur het karakter van type-overdrijving krijgt, betekent dat bijna per definitie dat die selectie tevens leidt tot een aantasting van het welzijn van de honden (en mogelijk ook van hun eigenaren). En daarmee overschrijden we de grenzen van het (maatschappelijk) aanvaardbare.

Een centraal fokbeleid

In de periode die achter ons ligt werd het fokkerijbeleid voor rashonden gezien als een verantwoordelijkheid die op de eerste plaats bij de fokkers lag. Vanuit de meeste rasverenigingen werd daaraan ondersteuning en bijsturing gegeven door het vaststellen van fokreglementen en pubbemiddelingsregels. Dat nam niet weg, dat elke fokker in laatste instantie zijn eigen keuzen maakte.

Overzien we de in het voorgaande gepresenteerde overwegingen en argumenten, dan ontkomen we niet aan de conclusie, dat er behoefte is aan een zekere mate van sturing van de fokkerij op populatieniveau (op rasniveau). Daarvoor zijn aanvullend twee belangrijke argumenten aan te voeren. Individuele fokkers, hoezeer zij ook hun best doen de belangen van hun ras te behartigen, zullen altijd hun beleidsbeslissingen afstemmen op de prioriteiten zoals zij die ervaren in het kleine deel van de populatie waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Daarnaast zullen er altijd fokkers zijn, die best bereid zijn stukjes van het welzijn van toekomstige generaties honden in te leveren omwille van hun eigen kortetermijnbelangen.

We hebben moeten ervaren, dat de opgetelde keuzen en prioriteitsstellingen van de individuele fokkers niet gelijk zijn aan de keuzen en prioriteitsstellingen die in het belang van het ras zouden moeten worden gemaakt. Dat komt voor een deel, omdat we met z'n allen heel erg bezig waren met de belangen van de individuele hond en daarbij de wetmatigheden, die voor populaties gelden, uit het oog verloren. Voor een ander deel ligt dat aan het ontbreken van inzicht in die wetmatigheden en de (welzijns)consequenties daarvan.

Om in voldoende mate de garanties te kunnen bieden, dat recht wordt gedaan aan de randvoorwaarden die alle belanghebbenden inbrengen, zullen we als gezamenlijke fokkers per ras een aantal afspraken moeten maken die vervolgens bindend worden verklaard voor iedereen die honden van dat ras fokt. Dat leidt tot een aantal beperkingen, ook voor de goedwillende fokkers. Dat lost ook een probleem op, minder-goedwillende fokkers zullen aan diezelfde regelgeving onderworpen zijn waardoor de schade, die zij aan het ras kunnen toebrengen, wordt beperkt. En dat laatste is van belang. Er komt een einde aan de frustratie bij de velen, die naar eer en geweten met hun ras bezig zijn, over enkelingen die bereid zijn in hun fokkerij vrijwel elke ethische regel aan hun laars te lappen. Dat moet welhaast een bijdrage zijn aan het welzijn van goedwillende fokkers. En we stellen vast, zij hebben daar een onvervreemdbaar recht op!